Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2013, sp. zn. 8 Tdo 48/2013, ECLI:CZ:NS:2013:8.TDO.48.2013.1

Číslo: 78/2013

Právní věta:

Dovolání podané nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného toliko proti výroku o náhradě škody, jímž byl poškozený s nárokem na náhradu škody odkázán podle § 229 odst. 1 tr. ř. na řízení ve věcech občanskoprávních, s návrhem, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí vztahující se k výroku o náhradě škody a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal odvolacímu soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, je dovoláním nerespektujícím postup podle § 265m odst. 2 tr. ř., podle něhož zruší-li Nejvyšší soud rozsudek toliko ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, užije přiměřeně § 265 tr. ř. Dovolací soud tak po zrušení napadeného rozsudku toliko ve výroku o náhradě škody buď sám rozhodne, nebo odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud nemůže po zrušení rozsudku pouze ve výroku o náhradě škody podle § 265 tr. ř. věc přikázat soudu nižšího stupně k novému projednání a rozhodnutí o náhradě škody, mohl by ve věci sám rozhodnout ve veřejném zasedání. Tak ovšem může postupovat jen tehdy, pokud by nebylo třeba provádět dokazování, které podle § 265r odst. 7 tr. ř. ve veřejném zasedání Nejvyšší soud zpravidla neprovádí; může tak učinit jen výjimečně, aby mohl o dovolání rozhodnout.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 13.02.2013

Spisová značka: 8 Tdo 48/2013

Číslo rozhodnutí: 78

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Náhrada škody, Řízení o dovolání

Předpisy: § 265m odst. 2 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 55 To 26/2012, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 1 T 42/2011.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. 1 T 42/2011, byl obviněný Ing. Z. V. uznán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., kterého se podle skutkových zjištění dopustil tím, že dne 28. 5. 2008 v K. V. sjednal za obchodní společnost W., s. r. o., se sídlem S. 474, M. (dále jen „společnost W.“), s obchodní společností D. K. C., s. r. o., se sídlem R. 66, K. V. (dále jen „společnost K. C.“), rámcovou kupní smlouvu, na jejímž základě a na základě objednávek obviněného společnost K. C. dodala společnosti W. dne 30. 5. 2008 do M. dřevěné stavební prvky v hodnotě 378 714,- Kč a dne 4. 6. 2008 další dřevěné stavební prvky v hodnotě 125 304,50 Kč, které obviněný za společnost W. odebral, ačkoliv již v této době věděl, že společnost W. nebude s ohledem na svou ekonomickou situaci schopna závazku uhradit cenu odebraného plnění dostát, což ovšem společnosti K. C. zatajil, a naopak ji ujišťoval, že společnost W. prostředky na úhradu dodávek disponuje a že jejich cenu řádně uhradí, a v souladu s tímto také společnost W. za dodané stavební dřevěné prvky společnosti K. C. do dnešního dne ničeho neuhradila, čímž jí obviněný způsobil škodu ve výši 504 018,50 Kč.

Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen podle § 250 odst. 3 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání třiceti měsíců. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená K. C. odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podali do výroku o náhradě škody odvolání státní zástupce v neprospěch obviněného a poškozená společnost K. C. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci jako soud odvolací usnesením ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 55 To 26/2012, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl odvolání státního zástupce a podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítl odvolání poškozené společnosti K. C.

Nejvyšší státní zástupce toto usnesení odvolacího soudu napadl dovoláním podaným v neprospěch obviněného z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. Zaměřil je proti výroku odvolacího soudu, jímž podle § 256 tr. ř. bylo zamítnuto odvolání státního zástupce. Vytýkal jím, že soud prvního stupně odkázal poškozenou společnost K. C. s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních s ohledem na existenci pravomocného rozhodčího nálezu ze dne 2. 10. 2008, č. j. RŘ-8/2008, jímž bylo uloženo společnosti W. zaplatit společnosti K. C. částku 504 018,50 Kč z titulu neuhrazených cen, jak jsou uvedeny ve skutkových zjištěních. Dovolatel takový postup považoval za nesprávný, což vyjádřil v podaném dovolání, kde zdůraznil, že rozhodčí nález zavazuje toliko společnost W., a tedy dopadá pouze na právní subjekt, jehož jménem obviněný jednal z titulu svého zplnomocnění. Když obviněný svým činem uvedené společnosti způsobil škodu a toto jeho jednání bylo v trestním řízení posouzeno jako trestný čin, neexistuje žádné rozhodnutí, které by bránilo soudu přiznat v adhezním řízení poškozené obchodní společnosti její řádně uplatněný nárok na náhradu takto vzniklé škody. K tomu odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 4 Tz 72/2007. Za nesprávné však považoval, že odvolací soud toto odvolání zamítl jako nedůvodné s tvrzením, že citované rozhodnutí Nejvyššího soudu není v této věci použitelné, protože dopadá na jiné okolnosti, než je tomu ve zkoumané věci.

Dovolatel se neztotožnil s názorem odvolacího soudu, že v projednávané věci vydaný rozhodčí nález ze dne 2. 10. 2008, č. j. RŘ-8/2008, tvoří zákonnou překážku ve smyslu § 44 odst. 3 tr. ř. ve spojení s § 43 odst. 3 tr. ř., aby obviněnému mohla být uložena povinnost poškozené obchodní společnosti uhradit způsobenou škodu. Argumentoval tím, že vyslovení platební povinnosti obviněného vůči poškozenému je specifickým smyslem institutu adhezního řízení, neboť v přímé návaznosti na výrok o pachatelově vině poskytuje bezprostřední právní podklad k uspokojení majetkového nároku poškozeného na náhradu škody obviněným trestným činem způsobené. Dovolatel poukázal na situaci, ze které vycházelo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 4 Tz 72/2007, a považoval

ji za obdobnou té, o níž soudy rozhodovaly v projednávané věci. Zdůraznil, že obviněný Ing. Z. V. jednal s poškozenou společností za společnost W. ve smyslu § 13 odst. 1 obch. zák. na základě plné moci udělené mu dne 20. 9. 2006 tehdejší jednatelkou W. Z. N. Tato plná moc zakládá vztah výhradní odpovědnosti obviněného vůči zmocnitelce co do způsobu, jakým naplňoval svoje zplnomocnění při uzavírání obchodních smluv za společnost W. V případě překročení udělených oprávnění ze strany obviněného by byly dány podle § 33 odst. 2 obč. zák. podmínky pro vyvození jeho přímé odpovědnosti za nesplnění závazku vůči obchodnímu partnerovi nebo za škodu tím způsobenou. Ze strany zmocnitelky však nikdy nebyl obviněnému oznámen její nesouhlas s překročením uděleného zmocnění, a proto lze podle § 33 odst. 1, věta druhá, obč. zák. důvodně usuzovat na fikci dodatečného schválení takového jednání, jež ve svém důsledku vylučuje přímou odpovědnost obviněného vůči poškozené K. C. Tomuto závěru odpovídá rovněž výrok předmětného rozhodčího nálezu, jímž byla uložena povinnost k náhradě způsobené škody společnosti W. Překážka věci pravomocně rozhodnuté s ohledem na uložení povinnosti podle § 228 odst. 1 tr. ř. tudíž podle dovolatele nemohla být v posuzované věci dána, neboť rozhodčím nálezem bylo rozhodnuto o zcela jiném nároku. Je totiž nutné striktně rozlišovat mezi odpovědností povinného za škodu způsobenou porušením soukromoprávního vztahu a odpovědností obviněného za škodu způsobenou trestným činem. Tato svá tvrzení nejvyšší státní zástupce podpořil odkazem na civilněprávní judikaturu, konkrétně rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 544/2011, 23 Cdo 730/2010, 28 Cdo 617/2011. Zdůraznil, že povinnost k náhradě škody uložená citovaným rozhodčím nálezem se nedotýkala přisouzených skutkových okolností výroku o vině, a tudíž ani tím splněných podmínek adhezního rozhodování podle § 228 odst. 1 tr. ř., protože rozhodčím nálezem nebylo uloženo W. nahradit poškozené K. C. škodu způsobenou trestným činem, nýbrž škodu z titulu jejího nesplněného platebního závazku. Vytýkanou nesprávnost hmotně právního posouzení dovolatel shledává v tom, že nesprávnost adhezního rozhodování spojená s porušením procesních norem vyplývá z nesprávného vymezení rozdílností právních titulů pro rozhodnutí o nároku na náhradu škody.

Z těchto důvodů dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 55 To 26/2012, ve výroku, jímž bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto odvolání státního zástupce, jakož aby zrušil i další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání nejvyššího státního zástupce je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit. Zjistil také, že důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. byly uplatněny relevantně, a proto se dále zabýval otázkou, zda je opodstatněné.

S ohledem na vady výroku o náhradě škody vytýkané v dovolání je z obsahu spisu potřeba zmínit, že obviněný se předmětné trestné činnosti, jak je shora popsána ve skutkových zjištěních, dopustil tím, že sjednal dne 28. 5. 2008 za společnost W. se společností K. C. rámcovou kupní smlouvu. Na jejím podkladě společnost K. C. dodala společnosti W. dřevěné stavební prvky, které obviněný za společnost W. odebral, ačkoliv již v této době věděl, že společnost W. nebude s ohledem na svou ekonomickou situaci schopna závazky uhradit a cenu odebraného zboží zaplatit, což ovšem společnosti K. C. zatajil, a naopak ji ujišťoval, že společnost W. prostředky na úhradu dodávek disponuje a že jejich cenu řádně uhradí. Společnost W. za dodané stavební dřevěné prvky však společnosti K. C. do sjednané doby ničeho neuhradila. Tím obviněný této společnosti způsobil škodu ve výši 504 018,50 Kč. Podle Úplného výpisu z obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Ústí nad Labem byla obchodní společnost W. společností s ručením omezením, jednatelkou této společnosti byla v předmětné době Z. N. (od 11. 9. 2006 do 8. 10. 2008). Jako společník této společnosti působil v době od 11. 9. 2006 do 5. 11. 2008 Ing. J. N. Jednatelka společnosti W. Z. N.

udělila dne 20. 9. 2006 obviněnému plnou moc. Touto ho pověřila jako svého zaměstnance, v souladu s § 31 a násl. obč. zák., aby zastupoval společnost při jednání a uzavírání všech obchodních smluv (č. l. 15). Podle obsahu rámcové kupní smlouvy ze dne 28. 5. 2008 (č. l. 13 až 14) byla tato uzavřena mezi společností K. C. zastoupenou T. Z. jako jednatelem a společností W. zastoupenou obviněným, a v rámci bodu VII. byla sjednána i rozhodčí doložka, podle níž se smluvní strany dohodly, že pravomoc k řešení veškerých sporů o nároky, které přímo nebo odvozeně vznikly z této smlouvy nebo v návaznosti na ni, přísluší podle zák. č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, rozhodci Mgr. L. V. Když společnost W. v termínu splatnosti uvedenou dlužnou částku neuhradila, bylo rozhodnuto rozhodčím nálezem ze dne 2. 10. 2008, č. j. RŘ-8/2008, který vydal Mgr. L. V. V bodě I. tohoto rozhodčího nálezu společnosti W. jako žalovanému byla uložena povinnost zaplatit žalobci společnosti K. C. částku 504 018 Kč s úrokem z prodlení, v bodě II. byla žalované společnosti uložena povinnost uhradit žalobci částku 22 831,40 Kč představující smluvní pokutu a dále smluvní pokutu ve výši 0,1% za každý den prodlení a v bodě III. byla uložena žalovanému povinnost uhradit náklady rozhodčího řízení.

Podle protokolu o hlavním líčení ze dne 8. 12. 2011 (č. l. 158 až 162) se společnost K. C. připojila jako poškozená s nárokem na náhradu škody ve výši 504 018,50 Kč k trestnímu řízení. Obviněný ve věci v zásadě nevypovídal, toliko sdělil, že v době činu byla jednatelkou Z. N., nyní je jednatelem on sám, společnost nemá žádné zaměstnance, nevyvíjí žádnou činnost a bude podán insolvenční návrh. V průběhu hlavního líčení byl vyslechnut T. Z., jednatel společnosti K. C., který uvedl, že v současnosti aktuální pohledávka za společností W. činí 384 018,50 Kč (podrobnější informaci nesdělil).

Na podkladě těchto skutkových zjištění Nejvyšší soud shledal, že bylo prokázáno, že obviněný trestný čin podvodu spáchal v rámci obchodního jednání, k němuž byl zmocněn jednatelkou společnosti W., a byl oprávněn sjednat předmětné obchodní smlouvy. Z výsledků provedeného dokazování, které se nezabývalo dostatečně objasňováním skutečností důležitých pro náhradu škody a bylo k této otázce velmi kusé, se nepodařilo prokázat, že by obviněný finanční prostředky, které podvodně od společnosti K. C. vylákal, užil jiným způsobem než v zájmu společnosti W. Je proto nutné vycházet z toho, že vylákané finanční prostředky byly užity ve prospěch společnosti W. Tato obchodní společnost též v souladu s obsahem rámcové kupní smlouvy byla v rámci rozhodčího řízení zavázána na základě rozhodčího nálezu ze dne 2. 10. 2008, č. j. RŘ-8/2008, k zaplacení částky 504 018 Kč s dalším příslušenstvím, čemuž se nebránila. Jak lze dovodit z nepříliš obsažné výpovědi svědka T. Z., z uvedené částky již byla určitá výše uhrazena, neboť tento svědek, aniž by svůj nárok na náhradu škody v adhezním řízení snížil, uvedl, že pohledávka za společností W. činí 384 018,50 Kč. Tuto skutečnost uvedl u hlavního líčení konaného dne 8. 12. 2011 (tj. více než rok před tím, než bylo podáno nyní projednávané dovolání). Rovněž je potřeba připomenout tvrzení obviněného, že bude podávat pro předlužení společnosti W. návrh na zahájení insolvenčního řízení.

Ze všech těchto skutečností Nejvyšší soud shledal, že na základě výsledků takto provedeného dokazování není možné učinit spolehlivý závěr o tom, jak byly závazky mezi společností W. a poškozenou do současné doby vyrovnány, eventuálně zda již bylo insolvenční řízení zahájeno, příp. jak je v něm postupováno, a zda bylo na částku vyměřenou v rozhodčím nálezu dále ze strany společnosti W. plněno.

Všechny tyto skutečnosti svědčí pro závěr, že bez doplnění dokazování není možné spolehlivě o požadavku nejvyššího státního zástupce uvedeném v dovolání v rámci dovolacího řízení rozhodnout, a to i se zřetelem na procesní možnosti dovolacího řízení. Pokud totiž Nejvyšší soud rozhoduje o dovolání podaném pouze proti výroku o náhradě škody, na jehož základě by podle § 265m odst. 2 tr. ř. přicházelo v úvahu zrušení napadeného rozsudku toliko v tomto výroku, postupuje Nejvyšší soud přiměřeně podle § 265 tr. ř., podle kterého, nerozhodne-li sám, odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem.

Nejvyšší soud z uvedených důvodů nemohl postupovat tak, jak požadoval dovolatel, tj. aby zrušil usnesení odvolacího soudu podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. ve výroku, jímž bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto odvolání státního zástupce, a aby zrušil i další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Mohl by sám toliko buď ve věci rozhodnout, avšak pro takové rozhodnutí není ve věci dostatek podkladů a bylo by potřeba provádět rozsáhlé dokazování zaměřené na zjištění toho, jak obviněný s prostředky, které podvodně od poškozené společnosti vylákal, naložil, zda je užil pro své osobní účely, anebo ve prospěch společnosti W., neboť na tuto otázku doposud dokazování zaměřeno nebylo. Zejména však z něj není patrné, zda společnost W. do doby, než by nyní bylo rozhodováno, na základě rozhodčího nálezu, event. v insolvenčním řízení uhradila některou část přiznané pohledávky, což je významná otázka, kterou by pro rozhodnutí o povinnosti obviněného ve smyslu § 228 odst. 1 tr. ř. bylo nezbytné řešit, neboť by nebylo možné obviněnému uložit k náhradě škody více, než činí výše škody, která dosud nebyla společností W. poškozenému uhrazena. K takto nezbytnému a rozsáhlému doplnění dokazování však není Nejvyšší soud oprávněn, neboť podle § 265r odst. 7 tr. ř. se důkazy ve veřejném zasedání před Nejvyšším soudem zpravidla neprovádějí.

Jen výjimečně může Nejvyšší soud řízení doplnit důkazy nezbytnými k tomu, aby mohl o dovolání rozhodnout. O takovou situaci se však v projednávané věci nejedná, neboť Nejvyšší soud za dané situace může o dovolání státního zástupce rozhodnout, aniž by ve věci o náhradě škody jednal ve veřejném zasedání, a to tak, že je může podle § 265i dost. 1 písm. e) tr. ř. odmítnout, neboť výrok o náhradě škody, který učinil odvolací soud, je zcela v souladu s výsledky provedeného dokazování.

Nejvyšší soud považuje v projednávané věci za důležité poznamenat, že má za to, že soudy k otázce náhrady škody v posuzované věci zaujaly přiléhavý postoj, pokud ve smyslu § 229 odst. 1 tr. ř. poškozenou společnost odkázaly s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť v tomto směru respektovaly zásady vyplývající z § 229 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud ve shodě s odvolacím soudem konstatoval, že nyní souzenou věc nelze zcela ztotožnit s tou, z níž vzešel právní názor vyslovený v již citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 4 Tz 72/2007, jež bylo uveřejněno v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešitě 45, pod č. T 1088., s právní větou ve znění:

> „Podle § 228 odst. 1 tr. ř. může být obviněnému uložena povinnost, aby nahradil škodu způsobenou trestným činem podvodu podle § 250 tr. zák., který spáchal jako jednatel a jediný společník společnosti s ručením omezeným, přestože ke stejnému plnění, jaké představuje tato náhrada škody, tj. k vrácení podvodně vylákaných peněz, již byla předtím pravomocně zavázána rozhodnutím vydaným v občanskoprávním řízení i společnost s ručením omezeným, jejímž jménem obviněný jednal, a která dosud nesplnila svůj závazek. V takovém případě zde není překážka uvedená v § 44 odst. 3 tr. ř.“

Porovnávají-li se skutečnosti, které vyplývají z tohoto právního názoru, a okolnosti, za nichž byl čin obviněného v projednávané věci spáchán, nelze je považovat za srovnatelné. Především postavení pachatele ve srovnávaném právním názoru bylo při spáchání trestného činu podvodu jiné, neboť měl postavení jediného společníka společnosti s ručením omezeným, kdežto obviněný Ing. Z. V. v nyní přezkoumávané věci byl zaměstnancem společnosti s ručením omezeným, který byl jednatelem této společnosti zmocněn k výkonu určité konkrétně v plné moci vymezené činnosti. Jejich postavení proto nelze považovat za shodná, a proto by bylo nezbytné dříve, než by byl obviněný v této věci zavázán k povinnosti škodu sám osobně uhradit, zkoumat všechny výše naznačené požadavky, a navíc i vyslechnout jako svědka tehdejší jednatelku společnosti W. Z. N., aby uvedený vztah objasnila. Rovněž rozhodčí nález, který odpovídal dohodnutým smluvním podmínkám a vyplynul tak z

rámcové smlouvy, kterou si mezi sebou obě obchodní společnosti ujednaly, je postupem vyplývajícím ze zcela jiných souvislostí, než tomu bylo ve srovnávané věci, kde se jednalo o platební rozkaz vydaný v občanskoprávním řízení.

Protože Nejvyšší soud neshledal žádné důvody pro to, aby ve věci zcela mimořádně prováděl sám obsáhlé dokazování, které by bylo nad rámec jeho povinností a i v rozporu s účelem trestního řízení, navíc, když shledal závěry soudů obou stupňů učiněné na základě výsledků provedeného dokazování správnými, rozhodl tak, že dovolání nejvyššího státního zástupce jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.